

Folklorşünaslıq: problemlər, tədqiqlər

Sergey NEKLYUDOV
(Rusiya)

**FOLKLOR VƏ ONUN TƏDQIQI:
İYİRMİNCİ ƏSR¹**

Açar sözlər: şəhər mədəniyyəti, internetlər, “qeyri-məhsuldar janr”, postfolklor, “məhsuldar janr”, kənd folkloru, “üçüncü mədəniyyət”, urbanizm, şifahi ənənə, folklor, folklorşünaslıq, “folklor paradıqması”, folklor mətni.

FOLKLORE AND ITS RESEARCH: TWENTIETH CENTURY

Summary

The article lays some summaries of the development of folklore and folklore studies, the science about folklore, up to the beginning of the XXI century. It determines further development prospects of it. The author looks through the substance, variations and genres of the “folklore” term on the basis of modern research. The article notes the prospects of thematic and form changes of folklore through the rapid development of the information environment. It also lists the current approaches to the studies of folklore.

Key words: city culture, internetlore, “unproductive genre”, post-folklore, “productive genre”, village folklore, “third culture”, urbanism, verbal tradition, folklore, folklore studies, “folklore paradigm”, folklore text

ФОЛЬКЛОР И ЕГО ИССЛЕДОВАНИЯ: ВЕК ДВАДЦАТЫЙ

Резюме

Подведены некоторые итоги развития фольклора и науки о фольклоре – фольклористики – к началу XXI века. Определены перспективы её дальнейшего развития. Автор рассматривает содержание понятия «фольклор», его разновидности, жанры с позиции современного исследователя. Намечены перспективы развития самого фольклора с точки зрения содержательных и формальных изменений, связанных со стремительным развитием информационной среды. Названы современные подходы к изучению фольклора.

Ключевые слова: городская культура, интернетлор, “непродуктивный жанр”, пост-фольклор, “продуктивный жанр”, сельский фольклор, “третья культура”, урбанизация, устная традиция, фольклор, фольклористика, “фольклорная парадигма”, фольклорный текст.

Keçən əsrlərin/ minilliklərin sərhədi bütün humanitar elm sahələrilə bağlı yekunun aparılması və perspektivləri haqqında mülahizələrin müəyyənləşdirilməsini tələb edir, bu cəhətdən folklor elminə münasibət də istisna deyil. Mədəniyyətin inkişafı tarixində dəfələrlə olduğu kimi cəmiyyət rəqəmlərin simvolikasına çox yüksək əhəmiyyət verir və onların onluq, yüzlük, xüsusən min şəklində yuvarlaqlaş-

¹ Rus folklorşünası Sergey Yuryeviç Neklyudovun (1941, Moskva) “Folklor və onun tədqiqi: iyirminci əsr” (“Фольклор и его исследования: век двадцатый”) məqaləsi “Экология культуры”(№ 2 (39), Архангельск, 2006, с. 121—127) dərgisində nəşr edilmişdir.

masının sərhədini müəyyənləşdirməyə meyillidir, hərçənd məlumdur ki, özlüyündə əsrlərin sərhədi və minillik heç bir rəşional mənaya malik deyil (digər tərəfdən, Avropadan başqa, digər mədəniyyətlərdə bu sırada, deyək ki, insan yaşı və əsrlə ölçülən 12, 60 il və başqa zaman periodları dayana bilər). Belə bir hal bizə yaxın keçmişdə – XIX-XX yüzillikdə baş vermişdi, belə ki, gah dünyanın sonu, gah da işıqlı gələcək (bəzən həm o, həm də digəri: əvvəl birinci, sonra ikinci) gözlənilmişdir. Buna oxşar şeylər bizim gözlərimiz önündə son iki onilliyin ərzində baş vermişdir. Real sosial-siyasi və mədəni-tarixi dəyişmələr 2000 rəqəminin milleniya magiyası simvolikasına bağlanmışdır, halbuki bu əvvəl (bəzi şeylərdə xeyli əvvəl) başlanmış və bu günə qədər bitməmişdir. Nəhayət, qeyd etmək lazımdır ki, folklorun özü və onun haqqındakı elm üçün bu sərhədlər üst-üstə düşür – ikinci özünü iyirmi il sonra tapır. Bu təbiidir: mədəniyyətin dəyişməsi məqamlarına elm dərhal cavab vermir, onun təsirlənməsi real proseslərə görə, demək olar ki, “fazada”¹ (tez-tələsik çıxarılan nəticədən qaçmaq üçün geri qalmalıdır) keçir.

Folklorun başlamaq. Sosioloqların verdiyi məlumatlara görə, XX əsrin ikinci yarısında “klassik” kənd şifahi ənənələri itir və bu proses ölkənin güclü urbanizasiyası nəticəsində 1970-ci illərdə güclənir. Əsrin dördüdə biri – 1950-ci ildən 1980-ci ilin ortalarına qədər şəhər əhalisinin sayı 52%-dən 74%-ə qədər artır; kəndlər, kiçik şəhərlər boşalır və onların hesabına şəhərlər sürətlə böyüyür, tam mənada məlumdur ki, əhalinin ümumi savad dərəcəsi də nəzərə cərpacaq qədər yüksəlir [Народное хозяйство, 1987; Население, 1988].

Mədəni kommunikasiyalar aləmində şərait kəskin dəyişir. Yazıdan əvvəlki cəmiyyətlərdə olduğu kimi, sosial və məkan etibarilə yazılı ənənədən kənarda yerləşən qruplarda folklor praktik cəhətdən bu və ya digər ərazidən kənara çıxmayaraq həmişə dialektə və lokal olaraq qalır [Неклюдов, 2004, с. 15–22]. Şifahi mətnin nəqli yalnız şifahi ənənə ötürücüsünün fiziki imkanlarından asılıdır. Ənənəvi cəmiyyətlərdə insanlar, bir qayda olaraq, az hərəkətlidirlər, müvafiq olaraq, şifahi ənənə də nadir hallarda kənara çıxır. Əlbəttə, məhdud imkanları ilə (yolun vəziyyəti, pul kəsəsi, səhhəti) lokal folklorun yayılma sferasının məlum dərəcədə genişlənməsinə təsir göstərən gəzərgi (səyyar) ifaçıların fəaliyyəti informatorların yaradıcılığının profesişionallaşmasına gətirib çıxarır, lakin onların imkanları da öz regionunun məhvinə adekvat olaraq azalmağa başlayır. Daha çox hərəkətli olan köçərilərdə məsələ bir qədər başqa cür olur, həmçinin az-çox əhəmiyyətli qrupların (köçlər, müstəmləkələr) miqrasiyası nəticədə əvvəllər ayrı düşmüş etnik ənənələrin təmas qurmasına, həmçinin intensiv qarşılıqlı mədəni mübadiləyə və hətta qarışıq, sintetik folklor formalarının yaranmasına gətirib çıxarır. Bir sözlə, bu şəkildə qaynayıb-qarışma kifayət qədər mürəkkəbdir və hər zaman baş vermir.

İlk “texniki” (“təbii”, daha doğrusu, şifahi, birbaşa əlaqənin əksinə olaraq [Чистов, 1995]) kommunikasiya vasitəsinə yazı təşkil edir. O yaranmış mətnin

¹ Müəyyən qədər

ötürülmədən qorunması üçün yeni bir forma, prinsipcə mədəni mətnin fərqli yaranma və ötürmə şəklini təklif edir. Əgər şifahi yaranmış əsəri onun daşıyıcılarından qoparmaq qeyri-mümkündürsə, indi artıq dilçilik məhsulunun onu yaradan subyektdən ayrılaraq yadlaşması baş verir. Kitab kommunikasiyanın sahə və zaman bölgəsi olmadan sərhədsiz genişlənməsinə şərait yaradır – mətni yazmaq kitabı istənilən yerdə daşımaq mümkündür. Folklor mətni şifahi ənənədən kitaba və kitabdən – şifahi ifaya keçir, bəzən bir neçə dəfə öz olduğu yeri əvəz edərək, hətta bu zaman etnik dil sərhədlərini adlanmış olur (Bax: Məsələn: Rüstəm haqqında süjet/Eruslan). Məhz bu cəhət “klassik” folkloru arxaıkdən fərqləndirir. Məhz kitab – yazılmadan sonra /tərcümələr /əlavələr / söyləmələr – indi necə deyirlər, folklor süjetinin “qloballaşması”nın ilkin vasitəsinə – onu öz doğulduğu lokal ənənələrindən çox-çox uzaqlarda yayılması vasitəsinə çevrilir.

Mədəni kommunikasiya sahəsində ikinci inqilab səs və görüntünün (daqerratif¹ və fonografdan müasir rəqəmsal texnologiyalara qədər) yazılması-nın kəşfi oldu. Prinsip etibarilə fərqli (yazı ilə müqayisədə) informasiya-kommunikasiya kanallarının meydana çıxması “folklor paradiqma”larının yenidən əvəzlənməsində mühüm əhəmiyyət kəsb etdi. Canlı səsin yazısı, qorunması, translyasiyası və görüntünün verilməsi hətta oxunması üçün ən azı minimal biliyin tələb olunduğu yazılı mətni savadsızlara belə əlçatan edir və ifaçılıq interpretasiyasının (təfsirinin) tam sərbəstliyinə imkan yaradır. Əgər əvvəllər şəhər mədəniyyəti əməlli-başlı məhdud əlaqələrlə (xalq ədəbiyyatı tacirləri tərəfindən) kəndə yetişə bilirdisə, indisə o geniş derya kimi axır. Qrammofonların, daha sonra kinematoqrafların fəaliyyət sahəsi modifikasiya edərək, əhatə dairəsini sıxlaşdıraraq, ümumiyyətlə, qədim mədəni ənənəni silərək daha geniş zümrələri və kəndləri əhatə etməyə başlayır. Bu etik və estetik dəyərlərin keçmiş sistemini, həmçinin kənd məişət folklorunun öz şərtlərini ona, demək olar ki, yaşamaq şansı qoymadan radikal şəkildə dəyişdirir. Nəticədə getdikcə daha çox mətn və ənənəvi xalq mədəniyyəti artefaktları² muzey eksponatları, şifahi və təsviri sənət abidələri sırasına daxil olurlar.

Hər şeydən əvvəl, epik janrlar (bılinalar, tarixi nəğmələr, skomoroxinlər³), həmçinin xalq nağılları bu taleni yaşayırlar. Uzunömürlü nəğmələr istifadədən qalır (nəğmə ənənəsinin az yenilənən “əsas fondu”nu təqdim edərək), bütün XX əsr boyunca o – folklorşünasların birbaşa gözləri qarşısında – şəhər balladaları və “qəddar” romanslar tərəfindən sıxışdırılır. Söhbət, bu minvalla, yaxın vaxtlara qədər tam şəkildə varlığını sürdürə bilən, lakin artıq yenidən yaranma imkanı olmayan “qeyri-məhsuldar” janrlardan gedir. “Qeyri-məhsuldar” janrı “məhsuldar”a (“köhnə” bazada bədnam “yenilər”, sovet “ağılları”na, “söyləmə”yə və “nağıllar”a [Топорков и др., 2002, с. 432–887]) süni yolla çevirmək kimi bütün cəhdlər tam şəkildə iflasa uğrayır – folklor ənənəsi “yuxarılar” tərəfindən nizamlanmaya əsla tabe olmur. Keçici, xüsusən həyat dövriyyəsi ilə bağlı və mə-

¹ Metal üzərində çəkilən şəkillər

² Təbii olmayan məhsul

³ Rus folklorunda gülüş yaratmaq məqsədilə işlədilən satirik poetik mətn

rasim folkloruna ötürülən adətlər müəyyən qədər yaşama qabiliyyəti əldə edir. Müasir vətən, toy və yas ənənəvi ritualların konturlarını qorusa da, bir xeyli modernləşmiş elementlərlə doldurulur. Magik ayinlər və onlara müvafiq olan şifahi söyləmələr, bu və ya başqa inancları (ovsunlar, sehrlər və s.) və həmçinin dini-mifoloji baxışları (əsatir, əfsanə, rəvayət) əks etdirən mətnlər bütünlüklə yaşamını davam etdirir. Bununla belə, onlar da kifayət qədər kuryoz (maraqlı) nəticəyə gətirən məzmun və forma dəyişmələrindən qoruna bilmirlər.

Qədim şifahi xalq yaradıcılığı “üçüncü mədəniyyət”in mətnlərilə sıxışdırılır – bu konsepsiya iyirmi il əvvəl V.N.Prokofyev tərəfindən işlənmişdir (1983). Onun şərhinə görə, həm “ali” mədəniyyətdən, həm də rəsmi olaraq qəbul edilmiş “ənənəvi folklorlardan” uzaqlaşan “üçüncü mədəniyyət”in ən bariz örnəkləri əsasən sənayeləşmə (reform Pusiyyasında XIX-XX əsrin əvvəlləri) dövrünə aiddir. Onun tərkibinə, bir tərəfdən, professionallar tərəfindən “satış” üçün istehsal olunan kütləvi mədəniyyət, digər tərəfdən, daşıyıcıların (informatörlərin) “istifadə”si üçün yaranan həqiqi folklor daxildir. İlk növbədə o şəhərdə ortaya çıxır, sonra onun sərhədlərindən kənara yayılır; bir vaxtlar biz bu tip yerli şəhər ənənəsinin “postfolklor” adlandırılmasını təklif etmişdik [Неклюдов, 1995, с. 4].

Postfolklor əvvəllər mövcud olan şifahi ənənədən – patriarxal kənd, xüsusən də arxaik cəmiyyətdəki folklorlardan tamamilə fərqlidir. Bir tərəfdən, o ideoloji cəhətdən marginaldır və cəmiyyətin müxtəlif yaşlı təbəqələrini (hətta “qapalı” qrupları, məs. kriminalları) əhatə edən məişətin, professional, klana əsaslanan fraqmentlərin toplusu olaraq polisentrikdir (çoxmərkəzlidir). Digər tərəfdən, lokal səciyyəli dialektdəki arxaik və ənənəvi folklor çevrilib “qrupdaxili”, professional, hər şeydən əvvəl, kütləvi ənənəyə aid müəllifli mədəniyyətlə sıx bağlı ümumxalq mədəniyyətinə çevrilməyə, hətta bəzi hallarda qloballaşmağa can atır. Qeyd etdiyimiz kimi, sənayeləşdirilmə dövrünün yeni kommunikativ şəraiti onun “qidalandığı mühit”ə çevrilir.

Nəhayət, postfolklor qəti şəkildə özünün janr və mətn məhsullarını dəyişir, yeri gəlmişkən, yeni, aktual mərasimlər yaradır ki, onların vasitəsilə bir sıra arxetipik dəyərlər ayaqlanır. Beləliklə, folklor məzmun və forma cəhətdən XIX – XX əsrlərdən başlayaraq sürətlə dəyişir və bu prosesi ancaq progressivləşdirmək mümkündür. “Texniki” cəhətdən, şübhəsiz ki, o ciddi-cəhdlə dəyişən informasiya mühitinin təsiri ilə modifikasiya olunur¹. Folklorşünaslıq öz tədqiqatlarında bu prosesdən, mümkün olduğu qədər, geri qala bilmir. Əgər folklor haqqında elmə qayıtsaq, qərribə səslənsə də, XX əsr Rusiya folklorşünaslığı ilə bağlı ən vacib nailiyyət, əminliklə demək olar ki elmlər içərisində əvvəlki yüzillikdə institut kimi mövcud olmayan bir sahənin – biz onu adəti üzrə “folklorşünaslıq” adlandırırıq – yaranması hesab edilə bilər. Hələ keçən əsrin sonunda V.İ.Lamanski [1890, с. XLI] haqlı olaraq yazır: “Folklor, həmçinin öz folklorşünas təmsilçiləri ilə birlikdə “folklorşünaslıq” adlandırılan elm, sosiolo-

¹ dəyişilir

giya və təkamülün öyrədilməsi... kimi yeni elmlərtək bizdən tam yaşama hüququ qazandı”. Buradakı “yeni elmlər” ifadəsinə diqqət yetirək. Bununla belə, tam mənasında bəhs etdiyimiz elmin predmetinin spesifikasını (özünəməxsusluğunu), məqsəd və öz metodlarını P.B.Boqatırov və R.O.Yakobsonun bu günə qədər görünməmiş bir aydınlıqla şifahi ədəbiyyatı yazılıdan ayıran, beləliklə, birdəfəlik onu ənənəvi ədəbiyyatşünaslığın “səlahiyyət”indən qoparan çox məşhur “Folklor yaradıcılığın xüsusi forması kimi” (1929) adlı məqaləsi işıq üzü görəndən sonra müəyyən etdi [Богатырев, Якобсон, 1971].

Təbii ki, çoxillik konkret araşdırmaların və onların nəzəri ümumiləşdirmələrinin nəticəsində folklorşünaslıq yalnız legitimləşmədi, həm də öz termin və anlayış formalarını, analitik metodlarını müəyyənləşdirdi. Yerli ənənəvi nəsr ədəbi nümunələrinin özəlliklərini öyrənən məktəblərə gəldikdə isə onlar genetik, dövrü, struktur-tipoloji analiz metodlarının birləşməsinə əsaslandı. A.P.Skafimov rus eposu ilə bağlı kitabını “Bilinaların poetikası və genezisi” (1924) adlandırmışdır. V.Y.Propp özünün “morfoloji” (nağılı “yalnız morfoloji deyil, həm də xüsusi olaraq əsas məntiqi strukturunu <...> – nağılın mif kimi öyrənilməsinə hazırlayan araşdırması”) [Пропп, 1928, с. 12, 7] layihəsinin son nəticələrini belə əsaslandırır: “Aydındır ki, “Nağıl haradan yaranır?”– sualına cavab vermədən öncə: “O nəyi ifadə edir?” – sualını aydınlaşdırmaq lazımdır”.

E.M.Meletinski elmi strategiyasının istiqamətini “Folklorun müqayisəli tipologiyası: tarixi və strukturu” ilə ifadə edir (1973). Bununla belə, indiki zamanda tarixiliyi və strukturu birləşdirən tədqiqatların bu tərz pafosu, görünür, diaxronik və sinxronik olaraq öz gücünü itirməkdədir. Təkamül paradixmasının xəyal qırıqlığı diaxronik analizə (hələ klassik strukturalizmdən gələn) etimadsızlığa gətirir, yenidən folklor mətnləri “gəncqrammatiklərin” şərhindən folklor haqqında elmə keçir və onun materialla tarixi dinamikada deyil, “üfüqi” istiqamətdə məşğul olmasına üstünlük verir, bununla yanaşı, gerçəkliyi heç nə və heç vaxt sübut edilə bilinməyən istənilən şifahi ənənənin rekonstruksiyası çox da etibarlı iş deyil.

Nəzərə almaq lazımdır ki, müxtəlif xalqlarda haqqında danışılan sahənin predmetinin ənənəvi elmi bölgüsü ciddi şəkildə fərqli ola bilər [Чистов, 1995, с. 164–175]. Bizim ölkəmizdə o sahə ki, “folklor” adlanır, Qərbi Avropada bir hissəsi etnoqrafiyanın, bir hissəsi regional araşdırmaların, bir hissəsi isə kulturologiyanın (Avropanın özündə folklorun həm real varlığı, həm də “xarici ölkələr”in mədəniyyətlərinin dərkətmə vasitəsi olma səbəbindən) payına düşür. Bu sahə həm şifahi ədəbiyyat, həm də xalq mədəniyyəti kimi nəzərdə tutulur, bununla yanaşı, müxtəlif araşdırma (filoloji və kulturoloji) istiqamətlərini də əks etdirir, həqiqətən də, sinkretik bir hadisədir.

Rusiya (sovet) elmində çoxdan “folklor”un (demək olar ki, sırf verbal (şifahi) mətnlər anlaşılırdı) və etnoqrafiyanın (iki komponentli – maddi və mənəvi; sonuncuya inanclar, adət-ənənələr, xalq mədəniyyəti və s. aid edilirdi) ciddi sərhədləri mövcud idi.

Sinkretik predmet bu əsasda “canlı” (“göz qabağında”) şəkildə parçalanırdı, deyək ki, biliçka¹ şifahi mətn kimi folklorşünasın səlahiyyətlərinə daxil olurdu, eyni zamanda, xalq demonoloji təsəvvürlərinin ifadəsinə görə isə etnoqrafiyanın tədqiqi mövzusunə aid edilirdi. Bu zaman, xatırladaq ki, hər şeydən əvvəl, arxaik, kənd, patriarxal ənənələrin hakim olduğu məişətin dəqiq formaları nəzərdə tutulurdu. Bununla belə, son on beş-iyirmi il ərzində humanitar elmlərin “predmet sərhədləri” ciddi şəkildə zədələnmişdir. Folklorşünaslığın obyekt və metodlarının dəyişilməsi, yeni “elmi paradigma”ların meydana çıxması 80-ci illərdə hiss edilməyə başladı, xüsusən yerli folklorşünaslıq üçün, beləliklə, “təqvim üzrə deyil – həqiqi XX əsr” bitmiş oldu. Bu dəyişmələrin vektoru kifayət qədər aydın görünür və ən azından yaxın vaxtlarda onun istiqamətləri, yəqin ki, qorunacaqdır.

Onları qısa şəkildə şərh edək.

Əvvəla, şifahi ənənənin sinkretik xarakteri (şifahi mətn – musiqi forması – mərasim və ya ritual məişət konteksti) bu sahədə filoloji, etnoqrafik, mədəniyyətşünaslıq tədqiqatlarının kəsişdiyi biliklərin sintezini tələb edir, müvafiq olaraq, bu predmet fənlərarası əlaqədə öyrənilməlidir. Bu fənlərarasından çox yazırlar, bununla belə, məsələn, filoloq-folklorşünas və milli musiqişünasın, hətta real fənlərarası (təkcə kompleks şəkildə deyil) tədqiqatlarında qarşılıqlı anlaşmanın lazımı səviyyəyə çatdığını söyləmək mümkün deyil.

İkincisi, şifahi ənənəyə baxışın yeni rakursları meydana çıxır, müvafiq olaraq, “immanent² struktur” mahiyyətində (keçən əsrdəki kimi) mətnlər deyil, mətndən əvvəlki formalar, intertekstual və kontekst münasibətlər diqqəti cəlb etməyə başlayır. Folklorşünaslığın “antropologiyalaşması” baş verir, analitik vasitələr kimi yaxın fənlərin metodları təhlilə cəlb olunur. Son zamanların metodoloji kəşfləri (kommunikasiya, sosiologiya, psixologiya, koqnitologiya və b. nəzəriyyələr) bu humanitar biliklər sahəsində fənlərarası analitik vasitələrin təkmilləşməsinə imkan verir. Onlar – həm immanent strukturlu, həm də praqmatik və uyğun ənənəvi kontekstdə mədəni mətnlərə aid olan problemin kompleks müzakirəsinə imkan verir. Materiala tarixi-müqayisəli, struktur-tipoloji və semiotik aspektdə yanaşma elmi araşdırmanın müxtəlif ölçülü nəticələrini əks etdirərək bir-birini tamamlamalıdır.

Üçüncüsü, folklorşünaslığın obyektləri sırasına müasir, yaxınlarda meydana çıxan və ya sadəcə olaraq əvvəllər diqqəti cəlb etməyən elmin, xüsusən urbanik “spontan”³ mədəniyyətin məhsulları daxil edilir. “Spontan” dedikdə burada aşağıdakı əlamətləri daşıyan mədəniyyət başa düşülür: yuxarıların sanksiyaları ilə yaranmayan, qeyri-elitar, öz-özünə meydana gələn və təkmilləşən, qeyri-professional (bir qayda olaraq) mühitə aid və əsasən məişət tipli; bu qeyri-rəsmi təbəqə sinkretik şəhər (və yalnız şəhər deyil) mədəniyyəti heç də həmişə adət olunmuş “folklor” və “etnoqrafiya” anlayışlarına daxil edilmir.

¹ Folklor janrı. Qəhrəmanın demonik – zərərli qüvvələrlə qarşılaşmasından bəhs edən əhvalatlar. Şeirli nağıllardan törənməsilə bağlı fikirlər vardır.

² Məcuri, qaçılmaz

³ Öz-özünə yaranan

“Bəsit məzmunlu ədəbiyyat” digər az öyrənilən sahələrdən biri olaraq qalır, halbuki o “vulqar” yazılı ədəbiyyat içərisində çox mühüm mövqeyə malikdir: bu tərz “ədəbi yaradıcılıq” çox vaxt əyalətlərin mədəniyyətini yaradır və onların müqəddəratını müəyyənləşdirir.

Yeni predmet zonasının mənimsənilməsi fənlərin köhnə sərhədlərini dəyişdi və praktik cəhətdən humanitar biliklər daxilində əvvəl mövcud olmayan struktur, funksional və kommunikativ aspektdə öyrənilməsi lazım gələn bu materialları legitimləşdirdi.

Bütünlükdə bu elm üçün yeni olan materialların təhlili də hər halda yeni metodoloji üsullar tələb edir. Öz növbəsində bu dərslər materialın elmi anaizi üçün ona adekvat vasitələrin yaranmasına yardım edir.

Nəhayət, haradasa çox yeni və “internetlor” (internetlore) termini ilə adlanan, daha doğrusu, internetdə yaşayan və paradoks şəkildə artan bəzi şifahi ənənə keyfiyyəti daşıyan (əsasən, söhbət onların plastikasından, müəllifindən/sahibindən asanlıqla ayrılmasından, yaddaş-mətn və mətn-manifestlərdən və s. gedir) tam öyrənilməmiş mətnlər qarşısında. Burada folklorşünaslığın təcürübəsi ən ağır tələblərlə qarşı-qarşıya qala bilər. İndiyədək postfolklor şəraitini belə tam mənimsəyə bilməyən elm zamanın bu tələblərinə cavab verməyə hazırımı?

ƏDƏBİYYAT

Богатырев, Якобсон, 1971 – Богатырев П.Г., Якобсон Р.О. Фольклор как особая форматворчества // Богатырев П.Г. Вопросы теории народного искусства. – М., 1971 [1-е изд.:

Bogatyrev P., Jakobson R. Die Folklore als besondere Form des Schaffens // Verzameling van opstellen door ontleerlingenen bevriende vakgenooten opgedragen aan mgr. Prof. Dr. Jos. Schrijnen (Donum Natalicum Schrijnen). – Nijmegen Utrecht, 1929; 2-е испр. изд.

Jakobson R. Selected Writings. T. IV. Slavic Epic Studies. – The Hague Paris, 1966].

Ламанский, 1890 – Ламанский В.И. От редактора // Живая Старина. Вып. I. – СПб.: Изд. Имп. РГО, 1890

Мелетинский, 1973 – Мелетинский Е.М. Сравнительная типология фольклора: историческая и структурная // Philologica. Памяти акад. В.М.Жирмунского. – Л.: Наука, 1973.

Народное хозяйство, 1987 – Народное хозяйство СССР за 60 лет. – М., 1987. Население, 1988 – Население СССР. – М., 1988.

Неклюдов, 1995 – Неклюдов С.Ю. После фольклора//Живая старина, 1995, №1.

Неклюдов, 2004 – Неклюдов С.Ю. Самобытность и универсальность в народной культуре (к постановке проблемы) // Геопанорама русской культуры: Провинция и ее локальные тексты. Отв. ред. Л.О.Зайонц. Сост. В.В.Абашев, А.Ф.Белоусов, Т.В.Цивьян. – М.: Языки славянской культуры, 2004.

Прокофьев, 1983 — Прокофьев В.Н. О трех уровнях художественной культуры Нового и Новейшего времени (к проблеме примитива в изобразительных

искусствах) // Примитив и его место в художественной культуре Нового и Новейшего времени. – М., 1983.

Пропп, 1928 – Пропп В.Я. Морфология сказки. – Л.: Academia, 1928 (Вопросы поэтики. Вып. XII.[Гос. ин-т истории искусств, Отдел словесных искусств].

Пушкарев, 1980 – Пушкарев Л.Н. Сказка о Еруслане Лазаревиче. – М., 1980.

Скафтымов, 1924 – Скафтымов А.П. Поэтика и генезис былин. – М.; Саратов, 1924.

Топорков и др., 2002 – Рукописи, которых не было: Подделки в области славянского фольклора. Изд. подгот. А.Л.Топорков, Т.Г.Иванова, Л.Н.Лаптева, Е.Е.Левкиевская. – М.: Ладомир, 2002.

Чистов, 1995 – Чистов К.В. Фольклор в культурологическом аспекте // Гуманитарий. Ежегодник Петербургской гуманитарной академии. – СПб., 1995. – № 1

Rus dilindən çevirəni: Almaz Həsənqızı

